

การพัฒนาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ความรับผิดชอบต่อสังคมของสถานศึกษา

สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

Development of Factor and Indicators for Corporate Social Responsibility of Institutes under Vocational Education Commission

ผ่องอำไพ หมั่นคง* สมบูรณ์ ดันยะ** และ วรสิทธิ์ รัตนวราหะ***

นักศึกษาลัทธิสุตตรปรัชญาดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล*

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล**

อาจารย์ ดร., คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล***

Phongumpai Munkhong* Somboon Tanya** and Worasit Rattanavaraha***

Ph.D. Cadidate in Educational Administration, Faculty of Education, Vongchavalitkul University*

Assistant Profess Dr., Faculty of Education, Vongchavalitkul University**

Lecturer Dr., Faculty of Education, Vongchavalitkul University***

Corresponding author E-mail: phongumpai.9494@gmail.com

(Received: January 28, 2022; Revised: February 18, 2022; Accepted: March 1, 2022)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาคู่มือประกอบและตัวบ่งชี้ความรับผิดชอบต่อสังคมของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา 2) ทดสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้ความรับผิดชอบต่อสังคมของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา และ 3) ตรวจสอบความเที่ยงตรงตามสภาพขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้ความรับผิดชอบต่อสังคมของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ผู้วิจัยดำเนินการวิจัย โดยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อกำหนดองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ นำมาสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ซึ่งผ่านการตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ มีความเชื่อมั่น 0.96 นำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา พื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ได้แก่ จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดชัยภูมิ จังหวัดบุรีรัมย์ จังหวัดสุรินทร์ จังหวัดอุบลราชธานี จังหวัดอำนาจเจริญ จังหวัดศรีสะเกษ และจังหวัดยโสธร จำนวน 50 แห่ง นำมาวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis) เพื่อพิจารณาจัดกลุ่มตัวบ่งชี้ให้ถูกต้องโดยยืนยันจากค่าสถิติ เพื่อลดจำนวนตัวแปรของตัวแปรย่อยและหมุนแกนแบบตั้งฉากด้วยวิธีแวนริแมกซ์ (Varimax Rotation) จากนั้นได้นำตัวบ่งชี้ที่ได้จากการดำเนินการข้างต้นมาสร้างแบบสอบถามและนำไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มผู้รู้แจ้งชัด (Known Groups) ได้แก่ผู้บริหารสถานศึกษาและครูจากวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีร้อยเอ็ด วิทยาลัยการอาชีพโพธิ์ทอง และวิทยาลัยการอาชีพปัตตานี ซึ่งเป็นสถานศึกษาที่ได้รับรางวัลพระราชทานระดับอาชีวศึกษา 3 ครั้งซ้อนในรอบ 10 ปี จำนวน 30 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยที่ได้จากเกณฑ์การประเมินระดับมาก ($\mu = 3.51$) โดยใช้สถิติ t-test

ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ความรับผิดชอบต่อสังคมของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ประกอบด้วย 12 องค์ประกอบ 88 ตัวบ่งชี้ สามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวบ่งชี้ได้ร้อยละ 69.65

และจากการนำตัวบ่งชี้ที่ค้นพบไปทดสอบกับกลุ่มผู้รู้แจ้งชัดปรากฏว่ามีนัยสำคัญทางสถิติทุกตัวบ่งชี้ และสามารถยืนยันได้ว่าตัวบ่งชี้ ทั้ง 88 ตัวบ่งชี้ มีความเที่ยงตรงตามสภาพ

คำสำคัญ: ความรับผิดชอบต่อสังคม, องค์ประกอบ, ตัวบ่งชี้

Abstract

This research has the objective to 1) develop the elements and social responsibility indicator of the educational institutes under Vocational Education Commission 2) Structural fidelity test of the elements and social responsibility indicator of the educational institutes under Vocational Education Commission and 3) Verify the accuracy of the conditional of the elements and social responsibility indicator of the educational institutes under Vocational Education Commission. The researcher has conduct research by studying relevant documents and research papers including interview with the qualified to determining the elements and indicators. The tools that used in research is Likert Rating 5 Scales that which has been inspected by the qualified earned reliability for 0.96 and using to the sampling group from the educational institutes under Vocational Education Commission in the area of lower southeastern such as Nakhon Ratchasima, Chaiyaphum, Buriram, Surin, Ubon Ratchathani, Amnat Charoen, Sisaket and Yasothon for 50 institutes. Analyzed by Exploratory Factor Analysis to determine the correct grouping of indicators by confirming statistical values to reduce the number of variables of sub-variables and rotate the perpendicular axis by Varimax Rotation method. After that the indicators obtained from the above operations were used to create a questionnaire and collect the data with the Known Groups such as the institute administrator and instructor from Agricultural and Technology College Roi Et, Vocational College Photong and Pattani Industrial and Community Education College which is an educational institution that has been awarded the royal vocational award 3 times in of 30 persons. The data were analyzed by comparing the average obtained from the high level assessment criteria ($\mu = 3.51$) by using the t-test.

The research results showed that: the social responsibility components and indicators of the educational institutes under the Vocational Education Commission consisted of 12 components, 88 indicators. 69.65%. When the found indicators were tested with the known groups, it was found that they were statistically significant for all indicators and it could be confirmed that all 88 indicators were accurate to the condition.

Keywords: Social Responsibility, Elements, Indicator

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างคน สร้างสังคม และสร้างชาติ เป็นกลไกหลักในการพัฒนากำลังคนให้มีคุณภาพ สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างเป็นสุขในกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกศตวรรษที่ 21 เนื่องจากการศึกษามีบทบาทสำคัญในการสร้างความได้เปรียบของประเทศเพื่อการแข่งขันและยืนหยัดในเวทีโลกภายใต้ระบบเศรษฐกิจและสังคมที่เป็นพลวัตประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก จึงให้ความสำคัญและทุ่มเทกับการพัฒนาการศึกษาเพื่อพัฒนา

ทรัพยากรมนุษย์ของตนให้สามารถก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ภูมิภาค และของโลก ควบคู่กับการธำรงรักษาอัตลักษณ์ของประเทศ ในส่วนของประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาการพัฒนา ศักยภาพและขีดความสามารถของคนไทยให้มีทักษะ ความรู้ ความสามารถ และสมรรถนะที่สอดคล้องกับความต้องการ ของตลาดงานและการพัฒนาประเทศ ภายใต้แรงกดดันภายนอกจากกระแสโลกาภิวัตน์และแรงกดดันภายในประเทศที่เป็น ปัญหาวิกฤติที่ประเทศต้องเผชิญ เพื่อให้คนไทยมีคุณภาพชีวิตที่ดี สังคมไทยเป็นสังคมคุณธรรมจริยธรรม และประเทศสามารถ ก้าวข้ามกับดักประเทศที่มีรายได้ปานกลางไปสู่ประเทศที่พัฒนาแล้วรองรับการเปลี่ยนแปลงของโลกทั้งในปัจจุบันและอนาคต (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

จากกระแสการเปลี่ยนแปลงในทุกบริบท การสร้างความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร (Corporate Social Responsibility: CSR) ได้เข้ามาสู่โลกธุรกิจอุตสาหกรรมอย่างจริงจัง เนื่องจากปัญหาวิกฤติด้านสิ่งแวดล้อมและแรงงาน ในทั่วทุกมุมโลก ทำให้องค์กรภาคธุรกิจมีการแสวงหาแนวคิดและแนวทางดำเนินการ เพื่อให้เกิดความสันติและการสานสัมพันธ์ อันดีในการอยู่ร่วมกันในสังคม กรมโรงงานอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม ในฐานะหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบการพัฒนา เมืองอุตสาหกรรมเชิงนิเวศ ซึ่งมีการกิจในการส่งเสริมและพัฒนาภาคอุตสาหกรรมนำไปสู่ความเป็นองค์กรที่มีความรับผิดชอบต่อ สังคม ดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมและชุมชนที่อยู่อาศัยบริเวณโดยรอบให้เติบโตไปด้วยกันภายใต้สภาวะแวดล้อมและคุณภาพ ชีวิตที่ดี จึงได้กำหนดให้มีกิจกรรมส่งเสริมให้ภาคอุตสาหกรรมได้มีการแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมตามยุทธศาสตร์ชาติ ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม โดยกำหนดมาตรฐานความรับผิดชอบต่อสังคมของ ผู้ประกอบการ (Corporate Social Responsibility, Department of Industrial Work: CSR-DIW) เพื่อให้การประกอบ กิจกรรมอุตสาหกรรมเกิดความไว้วางใจจากภาคประชาชน นำไปสู่การบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในทุกมิติ ทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม ธรรมภิบาล สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างปกติสุข นำพาประเทศให้มีการพัฒนาและเติบโตอย่างสมดุล (กรมโรงงานอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม, 2563)

และจากแนวทางความรับผิดชอบต่อสังคมในภาคธุรกิจมาสู่ภาคการศึกษา การยอมรับความรับผิดชอบต่อสังคม ในชุมชนวิชาการ พบว่า ช่วงสิบกว่าปีมานี้มหาวิทยาลัยหลาย ๆ แห่ง จากเกือบทุกประเทศในปัจจุบันได้จัดให้มีการเรียน การสอนเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อสังคม ทั้งจัดในรูปของหลักสูตรปริญญาตรี หลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา และบางแห่งอาจ ไม่ได้เปิดในรูปของหลักสูตรแต่เปิดในรูปของรายวิชาสำหรับเป็นพื้นฐานวิชาการในหลาย ๆ สาขาวิชา (สมศักดิ์ สามัคคีธรรม, 2561) สถาบันอุดมศึกษาเป็นองค์กรสำคัญในการจัดทำบริการสาธารณะด้านการศึกษาของประเทศ ส่งเสริม ความก้าวหน้าทางวิชาการ เสริมสร้างพื้นฐานของการพัฒนากำลังคนและขับเคลื่อนประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้า การบริหารงานและการดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพของสถาบันอุดมศึกษา ย่อมส่งผลให้การจัดทำบริการสาธารณะ ด้านการศึกษาสามารถพัฒนาองค์ความรู้และทรัพยากรบุคคล เพื่อตอบสนองความต้องการของประเทศในด้านต่าง ๆ ได้ เป็นอย่างดี ปัจจุบันมีการจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษาขึ้นเป็นจำนวนมาก และมีการจัดการด้านการศึกษาอย่างหลากหลาย เพื่อให้การจัดการด้านการศึกษาเป็นไปอย่างมีคุณภาพ และบรรลุวัตถุประสงค์ของการจัดการอุดมศึกษา จึงได้กำหนดให้ การจัดการอุดมศึกษาต้องเป็นไปตามหลักความรับผิดชอบต่อสังคม ตามความในมาตรา 9 แห่งพระราชบัญญัติการอุดมศึกษา พ.ศ. 2562 (กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, 2564)

ปัจจุบันการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคม (Corporate Social Responsibility : CSR) กำลังเป็นเรื่องที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องศึกษาให้มีความรู้ความเข้าใจในหลักการและวิธีการดำเนินงาน เพื่อไปใช้ขับเคลื่อน ในสถานศึกษาโดยสร้างความตระหนักและให้ความสำคัญในการจัดกิจกรรมเชิงบูรณาการควบคู่กับการจัดการศึกษาตามหลักสูตร โดยนำกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมไปปรับใช้ในการบริหารเพื่อช่วยสร้างสรรค์วัฒนธรรมใหม่ในสถานศึกษาให้มีคุณภาพ และมาตรฐานที่ยั่งยืน การนำแนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) ซึ่งว่าด้วยการแสดงความรับผิดชอบต่อผลกระทบจาก

การดำเนินการขององค์กรต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งภายในและภายนอกองค์กร สำหรับประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นจากการบริหารจัดการสถานศึกษา โดยคำนึงถึงความรับผิดชอบต่อสังคมนั้น นอกจากการสนองนโยบายกระทรวงศึกษาธิการซึ่งเป็นหน่วยงานต้นสังกัดแล้วยังสามารถเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานของสถานศึกษาอย่างสร้างสรรค์ นักเรียนได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพได้รับการพัฒนาด้านคุณธรรมและจริยธรรมให้เป็นคนดี คนเก่ง อยู่ในสังคมร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขตรงตามความคาดหวังของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย สังคม และประเทศชาติ

จากแนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคมในภาคธุรกิจมาสู่ภาคการศึกษา ในส่วนของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาซึ่งเป็นองค์กรในรูปแบบธุรกิจด้านการศึกษาและเป็นแหล่งผลิตแรงงานภาคอุตสาหกรรมและการบริการที่เป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาจึงมีหน้าที่เช่นเดียวกับผู้บริหารธุรกิจอื่น ๆ ที่มีหน้าที่ในการบริหารปรับปรุงพัฒนาและจัดการศึกษาให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียนและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในทุกภาคส่วน จากที่กล่าวมา ผู้วิจัยได้ตระหนักถึงความสำคัญของความรับผิดชอบต่อสังคมของสถานศึกษา จึงได้ศึกษาการพัฒนาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ความรับผิดชอบต่อสังคมของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา เพื่อค้นหาข้อค้นพบว่า สถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาควรมีแนวทางการแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมไปในทิศทางใด มีลักษณะขอบข่ายของตัวบ่งชี้เกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อสังคมอย่างไร และควรมีตัวบ่งชี้ใดบ้างที่จะบ่งบอกถึงความรับผิดชอบต่อสังคมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ทั้งนี้ การพัฒนาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ความรับผิดชอบต่อสังคมของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาจะเป็นตัวช่วยเสริมกลไกการทำงานของสถานศึกษาด้วยกรอบการปฏิบัติที่ชัดเจนและมีความยืดหยุ่นตามบริบทของสถานศึกษา ทั้งยังเป็นตัวช่วยในการบริหารจัดการระบบงานข้อมูลเพื่อประโยชน์ต่อสถานศึกษาในอนาคต และยังเป็นการยกระดับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาเพื่อเพิ่มศักยภาพแก่สถานศึกษาให้มีความสอดคล้องกับตัวบ่งชี้การพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศที่มุ่งสู่การพัฒนามีคุณภาพทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน สังคม และประเทศชาติ สอดคล้องกับ สถาบันไทยพัฒน์ มูลนิธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ (2565ก) ที่ได้จัดทำ “แผนแม่บท CSR” (CSR Master Plan) ซึ่งเสมือนพิมพ์เขียวด้านบรรษัทภิบาลของหน่วยงาน เพื่อตอบสนองต่อภาวะการเปลี่ยนแปลงในวิถีการดำเนินธุรกิจที่จำต้องมียุทธศาสตร์ประกอบของ CSR ภายในองค์กร และเพื่อให้ส่วนงานต่าง ๆ ขององค์กรได้มีการบูรณาการในการดำเนินงานด้านบรรษัทภิบาลให้มีความเชื่อมโยงสอดคล้องกันอย่างมีกลยุทธ์ และให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน มีการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพตลอดจนการสร้างการรับรู้ในกิจกรรมเพื่อสังคมและสิ่งแวดล้อมสู่สาธารณชนอย่างมีเอกภาพ

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อพัฒนาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ความรับผิดชอบต่อสังคมของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา
- 2.2 เพื่อทดสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้ความรับผิดชอบต่อสังคมของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา
- 2.3 เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงตามสภาพขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้ความรับผิดชอบต่อสังคมของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 ตอนที่ 1 การพัฒนาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ความรับผิดชอบต่อสังคมของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

3.1.1 ผู้ทรงคุณวุฒิ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาที่ได้รับรางวัล “ผู้บริหารดีศรีอาชีวศึกษา” และมีวุฒิปริญญาทางการบริหารการศึกษาระดับปริญญาโทขึ้นไป จำนวน 9 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง

3.1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured interviews) มีข้อคำถาม 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 องค์ประกอบความรับผิดชอบต่อสังคมของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา 7 องค์ประกอบ และ ตอนที่ 3 ตัวบ่งชี้ความรับผิดชอบต่อสังคมของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

3.1.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.3.1.1 ผู้วิจัยประสานขอความอนุเคราะห์จากผู้ทรงคุณวุฒิด้วยตนเอง

3.3.3.2 เมื่อได้รับการตอบรับด้วยวาจาแล้ว ผู้วิจัยประสานขอหนังสือเชิญผู้ทรงคุณวุฒิจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุลเพื่อรับการตอบรับอย่างเป็นทางการต่อไป

3.3.3.3 ประสานงานนัดหมายกับผู้ทรงคุณวุฒิเป็นการล่วงหน้า และทำการสัมภาษณ์ ด้วยตนเองตามประเด็นข้อคำถาม โดยขออนุญาตบันทึกเสียงระหว่างการสัมภาษณ์

3.1.4 การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยรวบรวมแบบสัมภาษณ์แล้ววิเคราะห์ผลการสัมภาษณ์ โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) สรุปเรียบเรียงเป็นลายลักษณ์อักษร จากนั้นนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องตามแนวคิด ทฤษฎี

3.2 ตอนที่ 2 การทดสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้ความรับผิดชอบต่อสังคมของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

3.2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.2.1.1 ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูจากสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา พื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ได้แก่ จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดชัยภูมิ จังหวัดบุรีรัมย์ จังหวัดสุรินทร์ จังหวัดอุบลราชธานี จังหวัดอำนาจเจริญ จังหวัดศรีสะเกษ และจังหวัดยโสธร จำนวน 3,633 คน จากสถานศึกษาทั้งหมด 56 แห่ง

3.2.1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครู จากสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา พื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ได้แก่ จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดชัยภูมิ จังหวัดบุรีรัมย์ จังหวัดสุรินทร์ จังหวัดอุบลราชธานี จังหวัดอำนาจเจริญ จังหวัดศรีสะเกษ และจังหวัดยโสธร จำนวน 1,250 คน จากสถานศึกษาทั้งหมด 50 แห่ง การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างครั้งนี้ ใช้ตามข้อเสนอแนะของ Lindeman, Merenda, and Gold (1980) ที่กำหนดให้มีกลุ่มตัวอย่าง 10 คน ต่อ ตัวแปรสังเกตได้ 1 ตัวแปร ซึ่งงานวิจัยนี้มีตัวแปรที่สังเกตได้ตามโมเดลสมมติฐาน 125 ตัว ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมจึงควรใช้ไม่น้อยกว่า 1,250 คน ผู้วิจัยจึงใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 1,250 คน เพื่อให้โมเดลมีความแข็งแกร่งในการทดสอบสมมติฐาน และมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ได้มาโดยใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน

3.2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม แบ่งเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบ และ ตอนที่ 2 ความรับผิดชอบต่อสังคมของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

3.2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.2.3.1 ประสานงานกับคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล เพื่อทำหนังสือถึงผู้อำนวยการสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา พื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตอนล่าง ในการขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย จากสถานศึกษากลุ่มตัวอย่าง จำนวน 50 แห่ง

3.2.3.2 นำหนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย พร้อมทั้งแบบสอบถาม ทั้งหมด 1,250 ชุด ส่งไปยังสถานศึกษากลุ่มตัวอย่าง โดยจัดส่งด้วยตนเองและทางไปรษณีย์

3.2.3.3 ผู้วิจัยเก็บรวบรวม และติดตามแบบสอบถาม พร้อมทั้งตรวจสอบความสมบูรณ์

3.2.3.4 ได้รับแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ จำนวน 1,250 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 และดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล

3.2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis: EFA)

3.3 ตอนที่ 3 การตรวจสอบความเที่ยงตรงตามสภาพขององค์ประกอบ และตัวบ่งชี้ความรับผิดชอบต่อสังคมของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ดำเนินการดังนี้

3.3.1 ขั้นที่ 1 การพัฒนาเครื่องมือ โดยผู้วิจัยนำตัวบ่งชี้ที่ได้จากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis: EFA) ในตอนที่ 2 มาพัฒนาเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีลักษณะเป็นแบบสอบถามเชิงประเมินความรับผิดชอบต่อสังคมของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา มีข้อคำถาม 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบ และตอนที่ 2 ความรับผิดชอบต่อสังคมของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

3.3.2 ขั้นที่ 2 การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยเก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้รู้แจ้งชัด (Known Groups) ที่เป็นผู้บริหารสถานศึกษา และครู จากวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีร้อยเอ็ด วิทยาลัยการอาชีพโพธิ์ทอง และวิทยาลัยการอาชีพปัตตานี ซึ่งเป็นสถานศึกษาที่ได้รับรางวัลพระราชทานระดับอาชีวศึกษา 3 ครั้งซ้อน ในรอบ 10 ปี และโดยเป็นสถานศึกษาที่สามารถจัดการศึกษาได้มาตรฐานและมีคุณภาพในด้านต่อไปนี้ คือ 1) คุณภาพนักเรียนนักศึกษา 2) การบริหารหลักสูตรและงานวิชาชีพ 3) การบริหารจัดการ 4) ความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับผู้ปกครองและชุมชน 5) บุคลากรและการบริหารงานบุคลากร และ 6) ความดีเด่นของสถานศึกษา จำนวน 30 คน โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ดำเนินการเก็บรวบรวมแบบสอบถามด้วยการจัดส่งทางไปรษณีย์

3.3.3 การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการหาค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบค่าเฉลี่ย (μ) กับเกณฑ์ประเมินค่าที่ระดับ 3.51 ตามการแปลความหมายค่าเฉลี่ยแบบอิงเกณฑ์ (Criterion Reference) โดยการใช้ t-test เพื่อยืนยันว่าตัวบ่งชี้ที่ค้นพบในการวิจัยนี้มีความเที่ยงตรงตามสภาพ (Concurrent Validity)

4. ผลการวิจัย

4.1 ผลการพัฒนาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ความรับผิดชอบต่อสังคมของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา พบว่า องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ความรับผิดชอบต่อสังคมของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ 125 ตัวบ่งชี้ ดังนี้ องค์ประกอบที่ 1 การจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพ มี 26 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบที่ 2 การบริหารด้วยความชอบธรรม มี 19 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบที่ 3 การดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม มี 16 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบที่ 4 การสร้างจิตอาสาเพื่อสังคม มี 14 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบที่ 5 การร่วมพัฒนาชุมชนและสังคม มี 23 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบที่ 6 การเสียสละเพื่อสังคม มี 12 ตัวบ่งชี้ และองค์ประกอบที่ 7 การเคารพสิทธิมนุษยชน มี 15 ตัวบ่งชี้

4.2 ผลการทดสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้ความรับผิดชอบต่อสังคมของ

สถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สรุปผลค่าน้ำหนักองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ความรับผิดชอบต่อสังคมของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

องค์ประกอบ	จำนวนตัวบ่งชี้	ค่าน้ำหนัก
1. การบริหารงานอย่างมีคุณภาพ	13	0.799 - 0.548
2. การดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม	11	0.851 - 0.567
3. การส่งเสริมความเป็นพลเมืองดี	11	0.763 - 0.545
4. การร่วมพัฒนาชุมชนและสังคม	11	0.882 - 0.529
5. การเคารพสิทธิมนุษยชน	6	0.865 - 0.508
6. การดำเนินงานอย่างเป็นธรรม	7	0.844 - 0.553
7. การพัฒนาคุณภาพผู้เรียน	5	0.778 - 0.524
8. การบริการชุมชนและสังคม	7	0.750 - 0.518
9. การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและสังคม	5	0.695 - 0.519
10. การพัฒนาศักยภาพแรงงาน	5	0.599 - 0.512
11. การแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า	4	0.669 - 0.570
12. การสร้างการมีส่วนร่วม	3	0.615 - 0.505

จากตารางที่ 1 พบว่า องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ความรับผิดชอบต่อสังคมของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา มีทั้งหมด 12 องค์ประกอบ 88 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบที่มีตัวบ่งชี้มากที่สุด คือ องค์ประกอบด้านการบริหารงานอย่างมีคุณภาพ มี 13 ตัวบ่งชี้ รองลงมา คือ องค์ประกอบด้านการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม ด้านการส่งเสริมความเป็นพลเมืองดี และด้านการร่วมพัฒนาชุมชนและสังคม มี 11 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบที่มีตัวบ่งชี้น้อยที่สุด คือ การสร้างการมีส่วนร่วม มี 3 ตัวบ่งชี้ ตัวบ่งชี้ที่ถูกสกัดออกทั้งหมด 37 ตัวบ่งชี้

4.3 ผลการตรวจสอบความเที่ยงตรงตามสภาพขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้ความรับผิดชอบต่อสังคมของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าทดสอบที (t-test) กับเกณฑ์ ($\mu = 3.51$) ขององค์ประกอบความรับผิดชอบต่อสังคมของสถานศึกษาตามความคิดเห็นของกลุ่มผู้รู้แจ้งชัด (Known Groups)

ข้อ	องค์ประกอบ	$\bar{X}$	S.D.	t	p
1	ด้านการบริหารงานอย่างมีคุณภาพ	4.07	0.18	16.932**	.000
2	ด้านการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม	4.07	0.29	10.536**	.000
3	ด้านการส่งเสริมความเป็นพลเมืองดี	4.16	0.59	6.006**	.000
4	ด้านการร่วมพัฒนาชุมชนและสังคม	4.20	0.33	11.413**	.000
5	ด้านการเคารพสิทธิมนุษยชน	4.18	0.41	9.016**	.000

ตาราง 2 (ต่อ)

ข้อ	องค์ประกอบ	$\bar{X}$	S.D.	t	p
6	ด้านการดำเนินงานอย่างเป็นธรรม	4.17	0.42	8.589**	.000
7	ด้านการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน	4.21	0.33	11.607**	.000
8	ด้านการบริการชุมชนและสังคม	4.07	0.14	21.173**	.000
9	ด้านการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและท้องถิ่น	4.27	0.24	17.174**	.000
10	ด้านการพัฒนาศักยภาพแรงงาน	4.19	0.41	9.240**	.000
11	ด้านการแก้ไขปัญหาหาเสพติด	4.02	0.26	10.589**	.000
12	ด้านการสร้างการมีส่วนร่วม	4.00	0.35	7.665**	.000

**p<0.01

จากตารางที่ 2 พบว่า องค์ประกอบความรับผิดชอบต่อสังคมของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ทั้ง 12 องค์ประกอบ มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าเกณฑ์ 3.51 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ซึ่งสามารถยืนยันได้ว่า องค์ประกอบที่ค้นพบทั้ง 12 องค์ประกอบมีความเที่ยงตรงตามสภาพ

5. สรุปและอภิปรายผล

5.1 องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ความรับผิดชอบต่อสังคมของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

ผลการศึกษาแนวคิด หลักการ ทฤษฎีความรับผิดชอบต่อสังคม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศและการพัฒนาตัวบ่งชี้ แล้วนำมาวิเคราะห์สังเคราะห์เป็นองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ความรับผิดชอบต่อสังคมของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ได้ 7 องค์ประกอบ 125 ตัวบ่งชี้ จากนั้นนำไปทดสอบตามขั้นตอนดำเนินการวิจัยได้ข้อค้นพบใหม่ เป็น 12 องค์ประกอบ 88 ตัวบ่งชี้ ซึ่งจากประเด็นดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าเมื่อข้อองค์ประกอบจะเปลี่ยนไปตามตัวบ่งชี้ และตัวบ่งชี้ในองค์ประกอบเดิมกระจายไปอยู่ในองค์ประกอบใหม่แต่ต้องประกอบและตัวบ่งชี้ความรับผิดชอบต่อสังคมของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาก็ยังมีความสัมพันธ์ มีความเหมาะสมและสามารถยอมรับได้ จากการวิเคราะห์องค์ประกอบจะเห็นได้ว่าความรับผิดชอบต่อสังคมของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษามีหลายองค์ประกอบที่สถานศึกษาจะต้องดำเนินการเพราะความรับผิดชอบต่อสังคมนั้นถือเป็นความรับผิดชอบต่อผลกระทบที่เกิดจากการดำเนินงานของสถานศึกษา เพื่อสร้างความเชื่อถือและไว้วางใจให้กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในทุกภาคส่วน ความไว้วางใจนั้นถือเป็นรากฐานสำคัญของการดำเนินงานและเมื่อได้ดำเนินการแล้วย่อมก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสถานศึกษาทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ซึ่งสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะทางสังคม (ภานุมาศ หอมบุญยงค์, 2564) ให้มีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อสังคมทั้งในด้านการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม การเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดี การร่วมพัฒนาชุมชนสังคม ซึ่งสอดคล้องกับ สถาบันไทยพัฒน์ มูลนิธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ (2565) เสนอว่า ความรับผิดชอบต่อสังคมเป็นกลไกการดำเนินงานของกิจการที่เกี่ยวข้องกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทั้งภายในและภายนอกองค์กร ภายใต้จุดมุ่งหมายที่ต้องการดูแลผลกระทบจากการดำเนินงานที่จะเกิดแก่ผู้มีส่วนได้เสียของกิจการอย่างเป็นธรรม นอกเหนือจากสิทธิที่ผู้มีส่วนได้เสียพึงได้รับตามกฎหมาย รวมถึงการใช้ขีดความสามารถทางธุรกิจในการสร้างคุณค่าร่วมให้แก่สังคม ตลอดจนการส่งเสริมช่วยเหลือส่วนรวมตามกำลังและความสามารถของกิจการอันจะนำไปสู่ความยั่งยืนของกิจการในระยะยาว สอดคล้องกับ สมศักดิ์ สามัคคีธรรม (2561) ที่กล่าวว่า การสร้างความเจริญเติบโตให้แก่องค์กรธุรกิจอย่างยั่งยืนนั้น จะต้องดำเนินไปพร้อม ๆ กับการพัฒนาสังคมที่มีคุณภาพ ซึ่งองค์กรสามารถทำผ่านความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรเชิงยุทธศาสตร์ ซึ่งมีการผนวกกิจกรรมความรับผิดชอบต่อ

ต่อสังคมขององค์กรเข้าเป็นส่วนหนึ่งของธุรกิจหลัก หรือที่เรียกว่า “การสร้างมูลค่าร่วม” อันเป็นการดำเนินธุรกิจที่สร้างมูลค่าให้แก่องค์กรพร้อม ๆ กับการสร้างมูลค่าให้แก่สังคม จากการศึกษาวิจัยนี้องค์ประกอบของความรับผิดชอบต่อสังคมของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ที่ได้จากการวิเคราะห์ห้ององค์ประกอบมีทั้งหมด 12 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การบริหารงานอย่างมีคุณภาพ 2) การดูแลรักษาสีสิ่งแวดล้อม 3) การส่งเสริมความเป็นพลเมืองดี 4) การร่วมพัฒนาชุมชนและสังคม 5) การเคารพสิทธิมนุษยชน 6) การดำเนินงานอย่างเป็นธรรม 7) การพัฒนาคุณภาพผู้เรียน 8) การบริการชุมชนและสังคม 9) การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและท้องถิ่น 10) การพัฒนาศักยภาพแรงงาน 11) การแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า และ 12) การสร้างการมีส่วนร่วม ซึ่งเมื่อนำไปตรวจสอบกับกลุ่มผู้รู้แจ้งชัด พบว่า องค์ประกอบและตัวบ่งชี้มีความเที่ยงตรงตามสภาพ แสดงให้เห็นว่าความรับผิดชอบต่อสังคมของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

5.2 องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ความรับผิดชอบต่อสังคมของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาที่ได้จากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ

จากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ พบว่า องค์ประกอบที่มีร้อยละความแปรปรวนมาก 7 อันดับแรก ได้แก่ 1) การบริหารงานอย่างมีคุณภาพ 2) การดูแลรักษาสีสิ่งแวดล้อม 3) การส่งเสริมความเป็นพลเมืองดี 4) การร่วมพัฒนาชุมชนและสังคม 5) การเคารพสิทธิมนุษยชน 6) การดำเนินงานอย่างเป็นธรรม และ 7) การพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ซึ่งสามารถอภิปรายผล ได้ดังนี้

5.2.1 ด้านการบริหารงานอย่างมีคุณภาพ ประเด็นนี้แสดงให้เห็นว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีส่วนร่วมและรับผิดชอบต่อกระบวนการบริหารจัดการสถานศึกษาโดยมีจุดมุ่งหมายร่วมกันเพื่อจัดการศึกษาและพัฒนาด้านวิชาชีพให้มีคุณภาพได้มาตรฐาน ตอบสนองความต้องการของตลาดแรงงาน และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศชาติ ดังที่ สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (2560) ได้ให้แนวทางการบริหารจัดการอาชีวศึกษาไว้ในแผนพัฒนาการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2560 - 2579 ยุทธศาสตร์ที่ 6 การเพิ่มประสิทธิภาพระบบการบริหารจัดการอาชีวศึกษาว่าด้วยการพัฒนาระบบการบริหารจัดการอาชีวศึกษาให้มีประสิทธิภาพภายใต้หลักธรรมาภิบาล การสร้างนวัตกรรมการบริหารจัดการอาชีวศึกษาที่สอดคล้องกับการพัฒนาประเทศ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการบริหารจัดการอาชีวศึกษา และพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในการอาชีวศึกษาทุกระดับการศึกษาเพื่อให้สถานศึกษาอาชีวศึกษาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงาน (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2552)

5.2.2 ด้านการดูแลรักษาสีสิ่งแวดล้อม ประเด็นนี้แสดงให้เห็นว่า สถานศึกษาอาชีวศึกษานอกจากมีหน้าที่หลักในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้สำเร็จการศึกษาอาชีวศึกษาให้มีความรู้ ทักษะ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อให้เป็นไปตามมาตรฐานคุณวุฒิอาชีวศึกษาแต่ละระดับการศึกษามีคุณธรรมจริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์แล้ว ยังมีหน้าที่รับผิดชอบต่อผลกระทบจากการดำเนินงานที่อาจเกิดขึ้นกับสิ่งแวดล้อม ดังที่ สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (2560) ได้กำหนดนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมไว้ในแผนพัฒนาการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2560 - 2579 ยุทธศาสตร์ที่ 5 ว่าด้วยการจัดการอาชีวศึกษาเพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยมีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนอาชีวศึกษามีจิตสำนึกทัศนคติ ค่านิยมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งสอดคล้องกับ สถาบันธุรกิจเพื่อสังคม (2555) ที่กล่าวว่าความรับผิดชอบต่อสังคมเป็นการประกอบกิจการด้วยความดูแลใส่ใจต่อผู้มีส่วนได้เสีย เศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมอย่างมีคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณ ตลอดจนมีธรรมาภิบาล เป็นเครื่องกำกับให้การดำเนินกิจกรรมต่างๆ เป็นไปด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต โปร่งใสและยุติธรรม และยังสอดคล้องกับ อัญชลี ทองประกอบ (2560) ที่ได้ศึกษา การพัฒนาตัวบ่งชี้ความรับผิดชอบต่อสังคมของสถาบันอาชีวศึกษาเอกชนประเภทบริหารธุรกิจ พบว่า ความรับผิดชอบต่อสังคมด้านสิ่งแวดล้อม มีค่าเฉลี่ยรวมระดับมาก

5.2.3 การส่งเสริมความเป็นพลเมืองดี ประเด็นนี้แสดงให้เห็นว่า สถานศึกษาอาชีวศึกษาตระหนักและให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน เพื่อให้เติบโตเป็นพลเมืองที่ดีมีคุณภาพซึ่งถือเป็นเรื่องสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนาประเทศในทุก ๆ ด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองการปกครอง และการที่จะบรรลุเป้าหมายเช่นนี้ได้ ผู้เรียนทุกคนจะต้องได้รับการพัฒนาและปลูกฝังการเป็นพลเมืองที่ดีเพื่อเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพอันเป็นกำลังสำคัญต่อการพัฒนาประเทศให้เจริญรุ่งเรืองอย่างสมดุลและยั่งยืน ดังที่ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2560) กล่าวว่า การสร้างความเป็นพลเมืองดีนั้น หน่วยงานภาครัฐที่รับผิดชอบดูแลการจัดการศึกษาของชาติในทุกระดับทั้งในระบบการศึกษา และนอกระบบการศึกษาต้องทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางโดยเชื่อมประสาน และอำนวยความสะดวกให้หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง รวมถึงภาคเอกชน และองค์กรภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมกันภายใต้ยุทธวิธีที่หลากหลายแต่มียุทธศาสตร์เดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับ สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (2552) ที่กำหนดให้สถานศึกษามีหน้าที่จัดการศึกษา ฝึกอบรมและส่งเสริมการประกอบอาชีพของประชาชนให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ กฎหมายว่าด้วยการอาชีวศึกษา และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง ตามนโยบายของรัฐบาลและแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยต้องจัดการศึกษาให้ผู้เรียนมีสมรรถนะทางวิชาชีพ สามารถประกอบอาชีพเป็นพลเมืองดีของสังคม มีความสามารถในการคิด เรียนรู้ วางแผนและพัฒนาตนเอง

5.2.4 การร่วมพัฒนาชุมชนและสังคม ประเด็นนี้แสดงให้เห็นว่า สถานศึกษาอาชีวศึกษามีความมุ่งมั่นที่จะสร้างความสัมพันธ์อันดีกับชุมชน โดยการให้ความร่วมมือกับชุมชนในการคิดและพัฒนาเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ไปพร้อม ๆ กัน ซึ่งในขณะเดียวกันก็ได้ส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน เพื่อสร้างการทำงานร่วมกัน สร้างความผูกพันในพื้นที่ และสร้างความเข้าใจอันดีต่อกันเพื่อนำไปสู่การลดหรือป้องกันความขัดแย้งระหว่างชุมชนกับสถานศึกษาได้อย่างยั่งยืน (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2560) ซึ่งสอดคล้องกับ สถาบันธุรกิจเพื่อสังคม (2555) ที่กล่าวว่า การร่วมพัฒนาชุมชนและสังคม เป็นการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันทางธุรกิจทั้งในและต่างประเทศ ซึ่งกิจการต้องตระหนักในการเข้าไปมีบทบาทในการหาแนวทางที่จะกระทำให้เกิดความรับผิดชอบต่อสังคมและมีความเต็มใจที่จะทำประโยชน์ต่อสังคม ทั้งนี้ผลประโยชน์อาจไม่เกิดกับกิจการโดยตรงในระยะแรกแต่จะเกิดผลทางอ้อมให้เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันทางธุรกิจในระยะต่อมา

5.2.5 ด้านการเคารพสิทธิมนุษยชน ประเด็นนี้แสดงให้เห็นว่า สถานศึกษาอาชีวศึกษาดำเนินงานโดยใช้หลักความเสมอภาคและความเท่าเทียมกันในสังคม โดยไม่เลือกปฏิบัติว่าเป็นใคร มาจากไหน มีเชื้อชาติ ศาสนา เพศ สถานะทางสังคม และความแตกต่างทางด้านร่างกาย ทั้งนี้ การเคารพสิทธิมนุษยชนเป็นรากฐานของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ “สิทธิมนุษยชน” คือ การรู้จักคำนึงถึงชีวิตเอาใจใส่ดูแลความทุกข์และความสุขของกันและกัน รวมทั้งช่วยเหลือซึ่งและกัน ซึ่งสอดคล้องกับ สถาบันธุรกิจเพื่อสังคม (2555) ที่กล่าวว่า สิทธิมนุษยชน เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่มีมาแต่เกิด ไม่ว่าบุคคลนั้นจะเป็นใคร มีถิ่นกำเนิด สัญชาติเชื้อชาติเผ่าพันธุ์สีผิว ศาสนา ภาษา หรือสถานะทางสังคมเช่นใด ทุกคนต่างมีสิทธิอย่างเท่าเทียมกัน โดยไม่ควรถูกเลือกปฏิบัติเพราะทรัพยากรบุคคลและมนุษย์ที่มีคุณภาพ คือปัจจัยสำคัญของกิจการที่นำมาใช้สร้างมูลค่าเพิ่ม ผลผลิต รวมทั้งความสามารถในการแข่งขันและความเจริญรุ่งเรืองในทุก ๆ ด้านของประเทศชาติ ซึ่งสอดคล้องกับ ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (2555) ที่กล่าวว่า หลักสำคัญในการเคารพสิทธิมนุษยชนสำหรับกิจการที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมนับเป็นรากฐานของการบริหารและพัฒนาทรัพยากรบุคคลรวมทั้งมนุษย์สัมพันธ์อันมีความเชื่อมโยงกับกิจการในลักษณะทำให้มีคุณภาพและคุณค่าสูงขึ้น ดังนั้น จึงต้องมีวัฒนธรรมการต่อชีวิตและศักดิ์ศรีในความเป็นมนุษย์ของคนทุกคน

5.2.6 การดำเนินงานอย่างเป็นธรรม ประเด็นนี้แสดงให้เห็นว่า สถานศึกษาอาชีวศึกษาดำเนินงานภายใต้ความถูกต้องตามกฎหมาย ยึดหลักคุณธรรมจริยธรรม บริหารตามหลักธรรมาภิบาล และดูแลสิทธิตามกฎหมายกำหนดของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (Stakeholders) ดังที่ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2559) ได้กำหนดไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) ว่าด้วยยุทธศาสตร์การสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำในสังคม โดยการสร้างความเป็นธรรมลดความเหลื่อมล้ำและให้ความสำคัญกับการจัดบริการของรัฐที่มี

คุณภาพทั้งด้านการศึกษา สาธารณสุข ให้กับผู้ด้อยโอกาสและผู้ที่ยากไร้ในพื้นที่ห่างไกล การจัดสรรที่ดินทำกิน สนับสนุนการสร้างอาชีพ รายได้ และสนับสนุนการเพิ่มผลผลิตของผู้ด้อยโอกาส สตรี และผู้สูงอายุ รวมทั้งกระจายการจัดบริการภาครัฐ ให้มีความครอบคลุมและทั่วถึงทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ ซึ่งสอดคล้องกับ สถาบันธุรกิจเพื่อสังคม (2555) ที่กล่าวว่า การประกอบธุรกิจด้วยความเป็นธรรมย่อมก่อให้เกิดความเชื่อมั่นกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องซึ่งจะส่งผลดีต่อกิจการในระยะยาว ทั้งนี้ ธุรกิจควรถือปฏิบัติตามแนวทางเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในการดำเนินธุรกิจโดยไม่เห็นแก่ผลประโยชน์อื่นที่อาจได้มาจากการดำเนินงานที่ไม่ถูกต้องตามค่านองคลองธรรม

5.2.7 ด้านการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ประเด็นนี้แสดงให้เห็นว่า สถานศึกษาอาชีวศึกษามีภารกิจหลักในการจัดการศึกษาเพื่อผลิตและพัฒนากำลังคนระดับช่างฝีมือ ระดับช่างเทคนิค และระดับเทคโนโลยี โดยเน้นให้ผู้เรียนมีทักษะที่หลากหลาย (Multi Skill) เปลี่ยนแปลงไปสู่สังคมฐานความรู้ (Knowledge Based Society) เพื่อการพัฒนาประเทศ ตระหนักในความสำคัญของการสร้างคุณภาพ โอกาส ความร่วมมือ และขับเคลื่อนให้การอาชีวศึกษามีความพร้อมเพื่อรองรับการเปิดเสรีทางการศึกษา ดังที่ สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (2562) ได้กำหนดคุณภาพของผู้สำเร็จการศึกษา ทุกระดับคุณวุฒิต่อสมควรอย่างน้อย 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านคุณธรรมจริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ 2) ด้านความรู้ 3) ด้านทักษะ และ 4) ด้านความสามารถในการประยุกต์ใช้และความรับผิดชอบ และสอดคล้องกับ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2560) ที่กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาศึกษา ไว้ในยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาศักยภาพคน ทุกช่วงวัยและการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ ได้แก่ 1) ผู้เรียนมีทักษะและคุณลักษณะพื้นฐานของพลเมืองไทย มีทักษะและคุณลักษณะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 2) คนทุกช่วงวัยมีทักษะ ความรู้ความสามารถ และสมรรถนะตามมาตรฐานการศึกษา และมาตรฐานวิชาชีพ รวมทั้งพัฒนาคุณภาพชีวิตได้ตามศักยภาพ 3) สถานศึกษาทุกระดับการศึกษาสามารถจัดกิจกรรมหรือกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรอย่างมีคุณภาพและได้มาตรฐาน 4) แหล่งเรียนรู้ สื่อตำราเรียน นวัตกรรม และสื่อการเรียนรู้ มีคุณภาพและมาตรฐาน และประชาชนสามารถเข้าถึงได้โดยไม่จำกัดเวลาและสถานที่ 5) ระบบและกลไกการวัด การติดตาม และประเมินผลมีประสิทธิภาพ 6) ระบบการผลิตครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาได้มาตรฐานระดับสากล และ 7) ครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาได้รับการพัฒนาสมรรถนะตามมาตรฐาน

5.3 ผลการตรวจสอบความเที่ยงตรงตามสภาพขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้ความรับผิดชอบต่อสังคมของ สถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา พบว่า องค์ประกอบความรับผิดชอบต่อสังคมของสถานศึกษาสังกัด สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ทั้ง 12 องค์ประกอบ มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าเกณฑ์ 3.51 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ซึ่งสามารถยืนยันได้ว่า องค์ประกอบที่ค้นพบทั้ง 12 องค์ประกอบมีความเที่ยงตรงตามสภาพ ซึ่งสอดคล้องกับ อัญชลี ทองประกอบ (2560) วิจัยพบว่า องค์ประกอบเชิงยืนยันของตัวบ่งชี้ความรับผิดชอบต่อสังคมของสถาบันอาชีวศึกษาเอกชน ประเภทบริหารธุรกิจ มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และสอดคล้องกับ ประเสริฐ ทองบริสุทธิ์ (2560) วิจัยพบว่า โมเดลความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างตัวบ่งชี้ความรับผิดชอบต่อสังคมมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ มีค่า น้ำหนักองค์ประกอบเป็นบวกทั้งหมด และแตกต่างจากศูนย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

6.1.1 ควรส่งเสริมให้สถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษานำองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ ความรับผิดชอบต่อสังคมที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ ไปใช้เป็นข้อมูลในการกำหนดนโยบายของสถานศึกษาเพื่อเป็นแนวทาง การดำเนินงานหรือกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคม

6.1.2 ควรมีการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานหรือกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา เพื่อให้ได้ข้อมูลย้อนกลับในการนำไปปรับปรุงและพัฒนางานให้มี ประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

6.1.3 ควรมีการประชาสัมพันธ์และรายงานผลการดำเนินงานหรือกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคม ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาอย่างต่อเนื่อง เพื่อขยายผลไปสู่สถานศึกษาสังกัดอื่นต่อไป

6.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยต่อไป

6.2.1 ควรมีการศึกษาเพื่อยืนยันเชิงทฤษฎีขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้ความรับผิดชอบต่อสังคมของ สถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA)

6.2.2 ควรมีการศึกษา การพัฒนารูปแบบความรับผิดชอบต่อสังคมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการอาชีวศึกษา หรือสถานศึกษาสังกัดอื่น

6.2.3 ควรมีการศึกษา กลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาด้วยความรับผิดชอบต่อสังคมของสถานศึกษา สังกัด สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา หรือสถานศึกษาสังกัดอื่น

6.2.4 ควรมีการศึกษา ปัจจัยที่ส่งผลต่อความรับผิดชอบต่อสังคมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการอาชีวศึกษา หรือสถานศึกษาสังกัดอื่น

7. รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กรมโรงงานอุตสาหกรรม, กระทรวงอุตสาหกรรม. (2563). *ประกาศกรมโรงงานอุตสาหกรรม เรื่อง มาตรฐานความรับผิดชอบต่อสังคมของผู้ประกอบการ (CSR-DIW) พ.ศ. 2563*. สืบค้นจาก <http://reg3.diw.go.th/eco/wp-content/uploads/2020/08/Responsibility.pdf>
- กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. (2564). *แนวปฏิบัติตามหลักความรับผิดชอบต่อสังคมหลัก เสรีภาพทางวิชาการ หลักความเป็นอิสระ และหลักความเสมอภาค*. สืบค้นจาก https://www.ops.go.th/main/images/2565/adminmua/0165/แนวปฏิบัติตามหลักความรับผิดชอบต่อสังคม_bff49.PDF
- ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. (2555). *แนวทางการรับผิดชอบต่อสังคมของกิจการ*. กรุงเทพฯ: เมจิกเพรส.
- ประเสริฐ ทองบริสุทธิ. (2560). *การพัฒนาตัวบ่งชี้ความรับผิดชอบต่อสังคมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษา (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต)*. มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรม ราชูปถัมภ์, ปทุมธานี.
- ภาณุมาศ หอมบุญยงค์. (2564). *แนวทางการพัฒนาทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 10 ในจังหวัดสมุทรสงคราม*. *ศึกษา วารสารศึกษาศาสตร์*, 8(1), 156-168.
- สถาบันธุรกิจเพื่อสังคม. (2551). *เข็มทิศธุรกิจเพื่อสังคม*. กรุงเทพฯ: โอคอนพริ้นตัง.
- _____. (2555). *แนวทางการรับผิดชอบต่อสังคมของกิจการ*. กรุงเทพฯ: เมจิกเพรส.
- สถาบันไทยพัฒน์ มูลนิธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์. (2565ก). *สถาบันไทยพัฒน์กับงานด้าน บรรษัทภิบาล*. สืบค้นจาก https://www.thaicr.com/2012/01/blog-post_30.html
- _____. (2565ข). *มณฑลแห่งความยั่งยืน*. สืบค้นจาก <https://www.thaicr.com/2021/01/sphere-of-sustainability.html>
- สมศักดิ์ สามัคคีธรรม. (2561). *ธรรมาภิบาล และความรับผิดชอบต่อสังคม*. กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

- สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. (2552). *ระเบียบสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาว่าด้วยการบริหารสถานศึกษา*. สืบค้นจาก http://www.spc.ac.th/spc/Planning_and_cooperation_department/Planning_and_budgeting_work/Office_of_the_Vocational_Education_Commission_on_Educational_Administration_Regulations_-_2009.pdf
- _____. (2560). *แผนพัฒนาการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2560 - 2579*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา.
- _____. (2562). *หลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติการจัดการอาชีวศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพและระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง*. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยเทคนิคมินบุรี.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560 – 2564*. สืบค้นจาก https://www.nesdc.go.th/ewt_dl_link.php?nid=6422
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579*. กรุงเทพฯ: พรักหวานกราฟฟิค.
- อัญชลี ทองประกอบ. (2560). *การพัฒนาตัวบ่งชี้ความรับผิดชอบต่อสังคมของสถาบันอาชีวศึกษาเอกชน ประเภทวิชาบริหารธุรกิจ (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต)*. มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.

ภาษาอังกฤษ

- Lindeman, R. H., Merenda, P. F., & Gold, R. Z. (1980). *Introduction to Bivariate and Multivariate Analysis*. Glenview, IL: Scott, Foresman.